

FRI-239-2-PPM(S)-06

STUDIES ON ARTISTIC STYLE IN BULGARIAN METHODOLOGICAL LITERATURE¹⁶

Tanya Encheva - teacher

Vasil Levski High School – Dulovo sity

Tel.: +359899816775

E-mail: tanyaencheva@mail.bg

***Abstract:** Artistic style occupies a special place among the styles of literary language. It is among the most important sources for enriching the literary language, it also serves as the main means of preserving vocabulary. The introduction of new words and meanings, as well as the preservation of long-established names and linguistic forms, is due to the use of fiction. Through literary texts, students have the opportunity to develop their ideas about both the real world and new fictional worlds. The report traces some of the studies on artistic style in the Bulgarian methodological literature.*

***Keywords:** art style, literature, style, teaching*

ВЪВЕДЕНИЕ

Сред стиловете на книжовния език художественият стил заема особено място. Той е сред най-важните източници за обогатяване на книжовния език, също така служи като основно средство за съхраняването на словното богатство. Важна е и основната функция на художествения стил – естетическата, която е свързана със стремежа на авторите чрез словото си да въздействат на читателя и да го подтикне към осмисляне ценностите в живота.

ИЗЛОЖЕНИЕ

Без Посредством художествения стил и – в частност – художествената литература, се обогатяват възприятията за заобикалящата среда, разширява се миросгледът и се предлагат модели на подражание и ситуации, които въздействат емпирично върху изграждащата се личност. Чрез същите текстове учениците обогатяват езиковата си култура с помощта на многообразие от изразни средства. Навлизането на нови думи и значения, както и съхраняването на отдавна установени названия и езикови форми се дължи на употребата на художествената литература. Чрез художествените текстове учениците имат възможността да разгърнат представите си както за реалния свят, така и за нови фикционални светове.

Спецификите на художествения стил не са открити изведнъж и само от един-единствен автор. Той е изследван от различни страни, редица изследователи са привнасяли в характеристиките му нови особености, които са открили, очертавайки по този начин „физиономията“ му. Ще спрем вниманието си върху някои от тези проучвания и определенията, които авторите дават на художествения стил.

В книгата „Българският език – език на 13-вековна държава“ Петър Пашов споделя, че художественият стил се обособява успоредно с публицистичния стил, пак във връзка с най-ярките възрожденски творчески прояви (П. Р. Славейков, Д. Чинтулов, Л. Каравелов, Р. Жинзифов, К. Миладинов, Хр. Ботев, Гр. Пърличев и др.). в творчеството на тези писатели още през Възраждането се очертават най-характерните стилистични особености на отделните литературни жанрове: лирика, белетристика, драматургия. Основните черти на художествения стил се доразвиват, разнообразяват и обогатяват след Освобождението, когато се утвърждават писатели от новите поколения (Ив. Вазов, Ал. Константинов, П. Яворов, П. П. Славейков, посетне Елин Пелин, Й. Йовков и др.). Традиционният демократизъм на нашата книжнина

¹⁶¹⁶ Докладът е представен на заседание на секция „Педагогика, Психология, и Методика на обучението по...“ на 61 международна научна конференция „Нови индустрии, дигитална икономика, общество – проекции на бъдещето – V“, проведена във Филиал-Силистра на Русенски университет „А. Кънчев, на 28 октомври 2022г. с оригинално заглавие на български език: «ПРОУЧВАНИЯ ЗА ХУДОЖЕСТВЕНИЯ СТИЛ В БЪЛГАРСКАТА МЕТОДИЧЕСКА ЛИТЕРАТУРА“ .

естествено се отразява в езика на художественото творчество, което по начало и днес борави с изразни средства, непосредствено свързани с всекидневната разговорна реч. Жизнеността на художествения стил на българския книжовен език се подхранва главно от всекидневната езикова практика, без това да води до някакво принизяване – творчеството на най-талантливите писатели потвърждава казаното. Именно тук се откроява връзката на езика на художествената литература и функционалните стилове, отношението между тях. Всъщност, въпросът за мястото на художествения език в системата на книжовния език е спорен и не се решава еднозначно в лингвистиката – относно това съществуват две отделни гледни точки. Руси Русев ги очертава по следния начин: а/ понятието художествен стил се обособява и се включва в системата на функционалните стилове въз основа на използването на елементите на другите стилове в особена, естетическа функция; б/ езикът на художествената литература е явление с много по-сложен и принципно по-различен характер, който го извежда извън рамките на общоутвърдените функционални стилове на книжовния език. в този ред на мисли отбелязваме, че в българската стилистика възприема художествения стил в първия аспект и той се разглежда като един от стиловете на българския книжовен език, т.е. художественият стил е подсистема на книжовния език. И тук очертаваме определението за художествения стил, като включваме мнението на Димитър Аврамов: Стилът означава претворяване, трансформация, декомпозиране на натурата и изграждане на нова естетическа реалност, родена от една художествена идея; той предполага избор, подчертаване, опростяване, премахване, преувеличения, деформации; той е пречупване на външното през вътрешното, на действителността през своеобразието на една художническа индивидуалност, homo aditus naturae, човекът, прибавен към природата, по думите на Бейкън.

Обръщайки поглед назад във времето, задължително трябва да бъде отбелязан един от първите учебници, в които се прави характеристика на художествения стил. Това е учебника на Б. Ангелов, учител от II-та Д. М. Гимназия в София – Стилистика. Учебник за IV клас на мъжките и девически гимназии. Стилистиката на Божан Ангелов се състои от три основни части: Увод в стилистиката, Съчинение и неговите съставни части и Стилистика. Първите две структурни единици се изграждат от по пет раздела, а в третата част обект на лингвистична характеристика е Стилът. Божан Ангелов обособява и характеризира три основни страни на стила – логическа, пластическа и емоционална. Като важен момент в последната той откроява звуковата или музикалната страна на стила. Пластическата и емоционално-музикалната страна съставят заедно художествената страна на стила.

Езикът на художествените произведения е обусловен от цялостното идейно-художествено съдържание, от епохата, от конкретното изпълнение на художествения замисъл и естетическите задачи и цели, от връзките на творбите с цялостното творчество на автора и с литературния процес. В основата на художественото многообразие на езика стои отразяваната действителност, която колкото и да е конкретизирана и тематично ограничена в отделното произведение, винаги е неизчерпаема. Художникът на словото влиза в досег с много картини и образи, борави с много проблеми и детайли, навлиза в дълбочината на живота и открива неговите многостранни измерения. Именно затова художественото отражение, изображението е поток от мисли, идеи, образи и чувства, които носят със себе си своя типичен езиков израз, свързан непосредствено с художествените похвати. Именно притокът на думи и други изразни и изразителни средства от всички сфери на речевата практика, от останалите стилове и изобщо от националния език като цяло е може би оная особеност на художествения стил, която му отрежда особено място сред тях, предопределя неговото изключително богатство, а специфичната творческа трансформация на езиковите средства и похвати в особена словесна сплав определя неговата оригиналност и естетическо въздействие. Тази многостранност на художествения стил трябва да бъде предмет на изучаване в най-ярките и разновидности. Според В. В. Виноградов „езикът на изкуството – това е система от художествени форми, техни значения и функции; в художествената литература тази система възниква на основата на синтеза на комуникативната функция на литературния и народо-разговорния език с функцията на изразителност и изобразителност“.

Характеризирайки художествения стил, трябва да бъде отбелязана и една съществена негова особеност, открояна и от С. Георгиев и Р. Русинов – неговата образност, живост и конкретност, неговата сетивност и богата асоциативност. Отпечатък от тези особености получава всяка дума, всяко съчетание и израз. Но те тук са художествено осмислени, естетически обогатени, функционално активизирани и преобразени. Затова именно една от основните задачи в изучаването на художествения стил е разкриването на естетическата функция на обикновените, стилистически неспециализираните думи, които се използват по своеобразен начин според творческата задача и възможностите на автора. Може да се оцени участието на отделните части на речта, степента на използването на тяхното номинативно значение и неговата художествена, образна и емоционална индукция в художествената система.

В художествения стил можем да открием различни функции, осъществени от съставлящите го думи, изрази, структури. Но всички езикови елементи, които го изграждат, са подчинени на една основна функция – поетическата. А това означава, че тези езикови елементи трябва да задържат вниманието върху себе си; читателят трябва да ги „чувства“, да ги „усеща“, да правят впечатление, да раздвижват емоционалния му свят, да сътворяват образи. Всичко това се постига чрез т.нар. поетизми (поетическа лексика). От функционално-експресивна гледна точка, независимо от предметно-тематичната характеристика и семантика, книжната лексика се разделя в различни групи: с висока експресивна окраска – за изразяване на възвишеност, приповдигнатост, тържественост, и с отрицателна експресия – за ирония, сатира, критика. Особен разряд към високата лексика са именно поетизмите.

Добрин Добрев откроява друга важна характеристика – художественото слово остава написано, т.е. специфичното комбиниране на писмената форма на речта с естетическата насоченост на текста (Д. Добрев).

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

В заключение можем да обобщим, че стилът на художествената литература е специфичен начин за осъществяване на художествено-естетическата функция на словото с помощта на система от стилистични похвати и средства за моделиране на художествен образ на света. Той е принцип, съгласно който се конструира целият потенциал на художественото произведение върху основата на едни или други надструктурни и извънхудожествени дадености и първични модели.

REFERENCES

- Angelov, B. (1907). Stylistics. Textbook for class IV of boys' and girls' high schools. Compiled according to the program by B. Angelov, a teacher from the II DM High School in Sofia. Plovdiv, Edition and printing of Hr. G. Danov. (Оригинално заглавие: Ангелов, Б. (1907). *Стилистика. Учебник за IV клас на мъжките и девически гимназии. Съставил съгласно програмата Б. Ангелов, учител от II-та Д. М. Гимназия в София. Пловдив, Издание и печат на Хр. Г. Данов*).
- Boyadzhiev, T., Kutsarov, Iv., Penchev, J. (1999), Modern Bulgarian language, Stylistic layering of the vocabulary, Sofia. (Оригинално заглавие: Бояджиев, Т., Куцаров, Ив., Пенчев, Й. (1999), *Съвременен български език, Стилистично разслоение на лексиката, София*).
- Georgiev, S., R. Rusinov. (1983). Artistic style. Textbook of lexicology of the Bulgarian language, Sofia. (Оригинално заглавие: Георгиев, С., Р. Русинов. (1983). *Художествен стил. Учебник по лексикология на българския език, София*).
- Dobrev, D., T. Teneva. (1994), Literary Education and the Interpretation of Literary Text in School. Ed. Glaucus, Schumen. (Оригинално заглавие: Добрев, Д., Т. Тенева. (1994), *Литературно образование и интерпретация на художествен текст в училище. Изд. Глаукс, Шумен*).
- Pashov, P., Vl. Georgiev, Iv. Dobrev. (1981). The Bulgarian language - the language of a 13th-century state", Ed. National Education, Sofia. (Оригинално заглавие: Пашов, П., Вл. Георгиев, Ив. Добрев. (1981). *Българският език – език на 13-вековна държава*“, Изд. Народна просвета, София).

Rusev, R. and others. (2007). In the mirror world of language and culture". Ruse. (*Оригинално заглавие: Русев, Р. и др. (2007). В огледалния свят на езика и културата*". Русе, (в съавторство)).

Rusev, R. (2013), Bojan Angelov's Textbook of Stylistics, SCIENTIFIC PAPERS OF THE UNIVERSITY OF RUSSIA, volume 52, series 6.3. (*Оригинално заглавие: Русев, Р. (2013), Учебникът по стилистика на Божан Ангелов, НАУЧНИ ТРУДОВЕ НА РУСЕНСКИЯ УНИВЕРСИТЕТ, том 52, серия 6.3*).